

je u sebi sve ono, što u sebi ima ljudskog, harmonizirao i usavršio tako, da se barem donekle digao do ideala čovjeka.

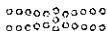
Valja priznati, da taj posao nije niti lagan niti malen. Ako je čovjek mikrokosmos, (le monde abrégé) svijet u malom, onda je upravljati tim svijetom, držati u njemu red, usavršivati ga veća znanost i umjetnost, nego li upravljati vanjskim svijetom.

Ta znanost i umjetnost tako je velika, da za nju nije dostatan ljudski um i volja, nego je potrebno svijetlo Božije i pomoć Božija. Nauka o duhovnom životu čovjeka crpi svoje istine i pravila ne samo iz svih gotovo grana ljudskog znanja, nego i iz onih nauka, kojima je izvor Božija objava, iz bogoslovije. Biskup belgijski Wafelaert dapače ovo veli: „Mistična bogoslovija (nauka o duhovnom životu) je kruna cijele bogoslovije i dogmatičke i moralne, jer nas uči, kako ćemo objavljene istine i sve sveto znanje praktično primijeniti, da postignemo svrhu cijelog sadanjeg života!“

U kršćanskoj ascezi i mistici nalazi se toliko blago za svakog čovjeka, da je upravo grijehota, što to bogatstvo ne pozna katolički inteligent. Zato ćemo najvažnija poglavlja o duhovnom životu donijeti u ovom listu.

Dakovo.

G. Galović.

TRANSFORMIZAM I OBLICI NJEGOVI.

Po predavanju A. Aclouque-a priredio JEK.

Pod transformizmom razumijevamo nauku, što zabacuje stvaranje svake napose vrsti životinjstva i bilinstva, a tvrdi, da su se razvile sve jedna iz druge postepenim nekim pretvaranjem.

Usprkos očitim odlikama uma i srca čovjek je po toj nauci tek nešto savršenija životinja, postao tijekom vremena iz najnižih životinjskih bića.

Sami začetnici iznesoše ovu nauku u javnost kao čistu hipotezu, držeći je višemanje vjerovatnom. No poradi stanovitih vjerskih i moralnih posljedica neki ju s velikim ushitom pozdraviše te ju svim zanosom fanatizma stadoše širiti i govoriti, kako je transformizam svojom istinitošću i prokušanošću predobio za se sve učenjake i postao jedinom naukom vrijednom imena znanosti, koja ne pozna Stvoritelja.

Nije nam zasad toliko do toga, da pokažemo neosnovanost i neistinitost ove nauke, koliko da otkrijemo plitkoću, nezrelost, neupućenost, pače nepoštenje i zlobu takih sljepaca. Oni su i naše neke ljude zavarali pa se ovi za njima povode.

Nije istina, da je transformizam znanstveno dokazana i utvrđena nauka; pače tvrdimo, ako se ko poblize bavi ovim pitanjem, da će brzo uvidjeti, kako ima malo tako neosnovanih i tako netemeljitih mišljenja, kao što je transformizam. On će se samilosno smiješiti neozbiljnim nudiocima Lamarckovih, Darwinovih, Häckelovih ideja.

U ovakim stvarima pitati nam je ponajprije ljude kompetentne, stručnjake, a ne kogagod: ko će pitati ciganskog svirača, kad se radi o tom, koja da se opera izvada u kazalištu prigodom velike jedne narodne slave!

U Francuskoj imademo u ovom pitanju priznate stručnjake Edmunda Perriera, ravnatelja prirodoslovnog narodnog muzeja u Parizu, Yves-a Delage-a i Gastona Bonnier-a, profesore Sorbone, Karla Dépereta, dekana fakulteta eksaktnih znanosti u Lyonu i Le Dantec-a, koji si je učenošću svojom kao biolog stekao svjetsko ime. Ovi učenjaci jesu doduše i sami pristaše transformizma; radi kojih razloga, neće biti teško pogoditi onomu, koji pozna školske

prilike u Francuskoj; no upravo stoga njihova riječ vrijedi dvostruko, pošto — kod svega pristajanja — transformizmu ipak kao nauci ne podaju veće važnosti i istinitosti nego kojoj drugoj pukoj hipotezi. To je doista pošteno od ovako odličnih i ozbiljnih protivnika.

Tu nauku drže oni tek sistemom, koji je moguć, koji za njih nije isključen, no koji sadzasad nipošto nije dokazan, pače koji se i ne da pravo dokazati, kako ćemo se o tom brzo uvjeriti.

*

Nauka transformista nije u sebi jedinstvena i jednostavna, već mnogostruka i dosta raznolična. Slažu se tek u jednoj točki, u toj, da tvrdoglavo zabacuju svako osobno sudjelovanje Boga kod stvaranja raznih vrsti bilina ili životinja.

Došli su uslijed toga do zamišljaja, kako je u stara vremena, kad je zemlja bila još ogromna mineralna kruglja, na kojoj ne bijaše ni traga životu, kako je, velim, jedna čestica, jedna zera te tvari najednom oživjela, i tako postala prva ~~o~~živ~~o~~biće.

Ova bića, iznenada pozvana u život, onako od sebe, slučajno, putem nenadnog poroda i na posve protivan način od onoga, što u običnom životu biva, gdje svakom novom biću nademo odmah i roditelja; ta dakle prva bića bijahu posve jednostavna, posve primitivna, posve gola: jedva vrijedna da se ubroje u živa bića.

No to bijaše tek početak, pa hoćemo li — bez šale — da vjerujemo u sve bajke i priče transformista, vidjet ćemo, kako je čudnovatim nekim redom postepenog pretvaranja proizašla bezbrojna raznolikost životinja i bilina, što su u ona drevna vremena napućile ovu zemlju pa ju i danas još napućuju.

Te sitne mase oživjele materije ne održaše dakako svoje prvobitne mršavosti i lomljive jednostavnosti: malopoma se one u svojim naraštajima usa-

vršiše, zamršiše i zapletoše; nakon toliko i toliko pokoljenja njihovi se potomci posve razlučiše i odaljiše od svojih praroditelja te bi se svi zacrvenili od stida, da ih je imao ko da sjeti njihova postanka te im prstom upro u neznatnu onu i prastaru kolijevčicu. A jer se taj čudni napredak, taj čarobni preobražaj bez prestanka ponavlja i nastavlja, dakako uz pripomoć već lako razumljivog broja nepreglednih vijekova, dobijemo napokon jedno tumačenje postanka tako raznolikih rodova i vrsti, koje ili sada gledamo ili ih u zemaljskim naslagama otkrivamo, zajedno s postankom čovjeka, koji je i sam tek zadnji, ali i najsavršeniji proizvod toga polaganog i ustrpljivog preobražavanja.

To je ključ i osnovka ove nauke, na kojoj svi stoje, što ih je god pristaša transformizma; no izvan toga članka vjere koliko ih je samo zasebnih mišljenja, koliko protivnih tvrdnja i nesuglasica!

Sva ta razročnost izbija već kod prvog potraživanja uzroka toga pretvaranja bića: ljudi su to znanosti, koji hoće da svojoj hipotezi dadu ipak neku podlogu znanstvenosti i učenosti.

Jedni, s Lamarckom na čelu, iznose, da je glavno vrelo toga preobražaja vrsti u nekom nutarnjem vapaju sklonosti i težnja. Uzmimo na primjer kornjaču, životinju, kako znamo, dosta lijenu i tromu, koju težina oklopa pritište k zemlji, pa si zamislimo, kako je u te kornjače jednoga lijepog jutra — iza tvrdog, dubokog sna — najednom izmilio nesavladiv neki poriv, da se dignu u zrak pa da poleti.

Više ili manje svijesno njezin tupi mozak prevrće tu misao, tu težnju: po nju dakako to je sve puki gubitak i isprazna želja, jer se njezino tijelo više ne mijenja. Kornjača ostaje kornjača i ne će nikad zrakom letjeti. No nije tako s njezinim potomcima: nakon toliko i toliko pokoljenja, u kojima se održala i neprestano jačala ova težnja i želja za lijetom, što se porodila u prastara vremena u glavi nji-

hove idealne praroditeljke: eto počnu djeca te kornjače gubiti oblik svojih starih.

Prednja im uda poprime oblik krila, a oklop, štiti, što su im tvrdokori roditelji odavna već nosili, pretvaraju se u meko perje ili takvo što. To su prvi zametci ptica. Još nekoliko pokoljenja i vijekova pa u pticama ne ćemo više ni traga naći kornjači, koja ih je prije milijune godina začela. To su ko Ovidijeve metamorfoze.

Eto što tijekom vremena i s pomoću nasljedstva može da proizvede odlučna i postojana volja jedne tromne kornjače! Zar nam ne prolaze cijelim bićem hladni srsi na pomisao, šta bi bilo, da se onoga lijepog jutra nije susrela kornjača s onom divnom težnjom za lijetom! Nikad oko ljudsko ne bi imalo zgrade, da u zraku motri dražesne zavoje ptice lastavice, niti bi mu uho prisluškivalo pjesničkim zvucima skrivenog u šumici malog slavuja.

Nije dakle Bog u svojoj nježnoj brizi stvorio uda za ovu ili onu uporabu, već je naprotiv uporaba i navika proizvela organe: nije Božja mudrost i dobrotu ptici dala krila, već je jedna životinja stvorila sebi krila napinjući se i protežući se, da poleti zrakom. To je ispovijest vjere Lamarckovaca.

Ova vjeroispovijest pretpostavlja polagan razvitak vrsti jedva zamjetnim preobražavanjem i prelazanjem, gdje svako pokoljenje učini jedva mali koji korak na tom putu evolucije i razvoja. Kod takve sporosti, razumije se samo po sebi, treba dug i dug slijed godina, stoljeća i vijekova.

Na istom se putu nalazi i darwinizam, druga sljedba transformističnog vjerozakona. I tu se pretpostavlja razvoj vrlo spor i polagan i sustavno postepen, ali uzroci, što njim ravnaju, nijesu kao što kod Lamarcka stalne sklonosti i težnje, onaj neprekidni i vječni vapaj za poletom ko u kornjače.